

Älgförvaltningen saknar fakta

Nu startar den forskning som borde ha dragits i gång på 1970-talet.

DEN NYA ÄLGFÖRVALTNINGEN som gäller från 2012 har högtravande ambitioner. Den ska anpassas efter förutsättningarna och utgå från ett ekosystemtänkande. Men för att hitta balansen mellan viltstam, fodertillgång och skogsskador krävs mer kunskap och massor med hårda siffror som vi inte har idag. Det stod klart när Jonas Bergquist från Skogsstyrelsen och Lars Edenius från SLU redovisade sina rön på en viltskadeexkursion i småländska Asa och Lammhult.

Om viltförvaltningen ska bli balanserad krävs trovärdiga inventeringar och prognoser av viltskador och fodertillgång, en uppskattning av skadornas kostnader och en kunskap om hur trädslagsblandningen påverkas av betet. Bland mycket annat.

Skogsnäringens argumentation, att älgskadorna kostar hundratals miljoner om året, bygger på lösa grunder. Egentligen vet ingen vad skadorna kostar, berättade Jonas Bergquist.

Det har gjorts många teoretiska försök att skatta kostnaderna för älgbetet i skogen. Skogforsk hävdade till exempel 2004 att älgskadorna leder till årliga kvalitetsförluster som motsvarar mellan 500 miljoner och 1,3 miljarder efter 30-50 år. Skogsstyrelsen räknade 2007 ut att de samhällsekonomiska kostnaderna för dagens viltstammar är cirka två miljarder per år. Två tredjedelar är trafikskador, resten förluster för skogsbruket och skogsindustrin.

MEN DET FINNS bara två jämförande studier där man kunnat följa skadade och oskadade bestånd med samma förutsättningar under lång tid. Den ena studien är ett tallbestånd i Åsele som såddes 1950 och betades kraftigt vintern 1956-57. År 1979 inventerades skogen och jämfördes med ett likartat, troligen obetat bestånd. Det skadade beståndet hade mycket sämre kvalitet, det var avsevärt mer sprötkvist, barkdragande kvist och krökar. Däremot verkade älgskadorna inte ha påverkat tillväxten eller trädens fördelning på höjd och diameter.

Åseleförsöket var länge vägledande för synen på viltskador: att de i första hand leder till kvalitetsnedsättning, även om några debattörer hade svårt att hitta igen skadorna i sågat virke från klint gallringstimmer.

Ett delvis motsatt resultat kom Skogforsk fram till i den andra studien. Där ledde skadorna till minskade volymer. I Furudal i norra Dalarna var det mycket vandringsälg under

1970-talet. År 1979 hägnades både oskadade och skadade delar av tallungskogen, medan andra provytor lämnades utan hägn. Skogen mättes sedan under 28 år. Vid den senaste mätningen hade de svårast skadade ytorna bara en tredjedel av volymen jämfört med oskadade, hägnade ytor. Tillväxteffekterna verkade dessutom hålla i sig under lång tid. Däremot var de synliga effekterna på kvaliteten måttliga, även om resultaten kan bli anorlunda när träden så småningom sågs upp och granskas.

JONAS BERGQUIST OCH hans kollegor undrar dock hur representativa dessa studier är.

– Furudal hade extremt mycket vandringsälg. Vi vet inte heller om de oskadade delarna som hägnades kanske skilde sig på något sätt från dem som redan blivit betade. I Åsele kan vi inte utesluta att även andra skador bidrog. Där var det till exempel mycket snöskytteskador året efter viltskadorna, säger Jonas Bergquist.

Resultaten från Furudal får bara delvis stöd av Riksskogstaxeringen. De registrerade i mitten av 1980-talet älgskador på de fasta provytorna. Tjugo år senare tyder siffrorna på att älgskadade ytor växer sämre, men inte så mycket sämre som i Furudalsstudien. Uppgifterna håller på att utvärderas, och ännu

HÄGN SKA GE SVAR – OM 30 ÅR

Skogforsk etablerar bland annat en rikstäckande försöksserie på 21 lokaler. På varje lokal anläggs planteringar med och utan hägn. Denna "Furudal national" kommer att följas i 30-40 år, och ge bättre svar på hur skogens tillväxt och kvalitet påverkas långsiktigt.

Holmen och SLU bygger 33 referenshägn som ska följas i 5 år. Liknande hägn anläggs också i ett temaforskningsprojekt där SLU, skogsnäringen och Skogsstyrelsen samverkar. I studieområdet Misterhult kom 30 hägn upp under 2009 och 2010. Flera liknande hägnförsök

finns också i andra delar av landet. Referenshägnen kommer att ge svar på hur ungskogens tillväxt och kvalitet påverkas på några års sikt, men också om vilka andra trädslag och växter som får en chans när de inte slås ut av betet.

Jonas Bergquist tror att de olika hägnförsöken blir värdefulla, men samtidigt kan resultaten inte direkt omsättas till vad viltskadorna kostar. Många kostnader är svåra att värdera.

– Vad betyder det för samhället och ekosystemen om vi inte planterar tall, eller om viltbetet sätter stopp för odling av lövträd? undrar han.

MH